

**"שימת ספרי 'בן מלך'
שיצאו לאור עד עתה:**

- שומע עניני
- ענינים בשיט ונהלה
- זמירות שביק
- תהפכות
- ספירת ועומר וחג
- השבועות
- ימי בין המצרים - מלח
- נהלה
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- תוכני
- ימי הפורים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות התמידיות
- שמקשר
- המנוח ומסר
- שיר הירוש
- שבת קודש
- מידת הבחיון
- שומע חני - ויצא ויחי
- שנות ח"א - שנות בשלח
- שנות ח"א - מאמר מבוא
- יחיד-מסכים
- שנות ח"ג - וירומה-מקוד
- ויקרא ח"א - ויקרא-סבוע
- ויקרא ב' אה"י - ביהמ"ד
- במדבר ח"א - במדבר-שלח
- במדבר ח"ב קודש-מסעי

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com | באר"ב ניתן להשיג: sale@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת שמות תשפ"ב
גליון מס' 188

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת שמות

שבזה יחשבו באופן בלעדי כיצירה של ה'. ולכן השתעבדו בהם מצרים, ובכך אבדו את מציאותם כעם, ורק כאשר השתחררו נעשו לעם. והנה אילו היה לעם ישראל קיום בארצם בתור 'עם' עצמאי בטרם שיקחם אליו, נמצא שכבר היו עם קיים בעולם, ואינם נחשבים 'יצירה מיוחדת של ה'. ולכן נגזרה הגזירה שבטרם התהוותם על ידי ה' לעם, עליהם להיות גרים ועבדים במצרים.

ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש (א, ה) במנין שבעים נפש, נתחבטו המפרשים, כי בפרטם בפרשת ויגש (בראשית מ, כז) אינך מוצא אלא ששים ותשע. ולפי פשוטו מבואר בחז"ל (בר"ר צט, ד) כי גם יעקב עצמו נמנה בתוך השבעים. ויוצאי ירך יעקב היינו יחד עמו, כי גם הוא בתוך המשפחה.

ועל פי מדרשו (ב"ר שם, פדר"א פל"ה) דרשו חז"ל, שמספר שבעים נתמלא על ידי יוכבד בת לוי שנוולדה בין החומות. והיינו דמאחר שכתוב 'יוצאי ירך יעקב' במספר שבעים, בהכרח שיש כאן רמז לשבעים מלבד יעקב.

וצריך לבאר טעם הדבר מדוע נסתבב כן הדבר מאת ה', שדווקא ברגע כניסתם למצרים בין החומות יתמלא המספר לשבעים נפש, ומה זה בא ללמדנו.

ונראה, כי זה נעוץ בסוד גלות מצרים ככלל, וכפי שביארנו במקו"א הענין בארוכה שמסבב הסיבות לגלגל זאת עבור תכלית עליונה ביצירת עם ישראל, שמציאותם כעם תיווצר רק על ידי פעולת יד ה' מיוחדת בניסים ונפלאות,

בגליון

פרשת שמות

ביאורי פסוקים עמוד 1

היכל השבת

השמים מספרים כבוד א-ל עמוד 8

חכמה ומוסר

ההכנה למצוה עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים. ע"י ידידנו הנכבד, דורך צדקה וחסד מגדולי תומכי מכוננו

הרב **מרדכי משי זהב** שליט"א
לרגל נישואי בתו למצ"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לנחוצות ותרומות "פרנס השבוע" החודש
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הנגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים

לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למען השנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ואמרים
- על המעשה המישי תורה
- ספרים
- על הש"ס
- ספר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומחוק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 94 מקומ ברחבי

עמדת הטקסט בבתי מסת
לשמוך סניפיה רבני
מחולקים לפי גושאים
בכל התחומים

רשימת ספרו בן מלך
בתיבת המזכירות בבתי המלך

מלפני התקלה 054-8422488
כתובת איתם ישראל 1/9
ביתר עילית
קמחיה מוכרת לפי סעיף 46
לרשימת הארצית
mechonbenmelech@gmail.com

כשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בכו השיעורים
'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

ומשום כך, כל עוד שהיו האבות וזרעם בודדים ויחידים, ועדיין לא חל עליהם שם 'עם' בשל מיעוטם, לא נתחייבו להיות משועבדים ועבדים, ורק כאשר החלו להתרבות במספר של 'עם' גזרה חכמתו העליונה שעליהם להיות משועבדים, כדי שלא יהיו עם עצמאי כשאר עמי העולם.

כלומר, כי עד מספר שבעים נחשבים לבודדים ויחידים ואינם 'עם'. והנה הנהיג הקב"ה אותם במידת הרחמים, שכל עוד שאין הגזירה מכריחה שיהיו במצרים, הורשו להיות בני חורין בארץ ישראל. אולם מאותו הרגע שהיו לשבעים נפש שהוא כבר סכום של 'עם', כבר מוכרחים הם להיות במצרים. ומסובב כל הסיבות סיבב את הדברים, שעד הרגע האחרון לפני שעמדו להיות לשבעים נפש, לא נאלצו להיות במצרים.

ואף שכתוב כאן בפסוק שכבר היו שבעים כשבאו למצרים, הרי בפועל לא היו שבעים, וכמו שנתבאר שמספר השבעים כולל את יעקב, ולענין מניינם כ'עם' אין יעקב נמנה ביניהם. שכן יעקב הוא מה'אבות' ושרשי האומה, ורק ה'בנים' הם עצם האומה ומציאות ה'עם', ולכן כאשר הגיעו ה'בנים' למנין ששים ותשע, גלגלה ההשגחה שיאלצו לרדת למצרים, בכדי שלא יחשבו לעם בפני עצמו אפילו זמן מועט.

ולפי מדרשו השלמת מנין השבעים היתה על ידי שנולדה יוכבד בין החומות. ולפי זה הוא יותר מדוקדק, שנהג ה' עמהם הקב"ה בהשגחה יתירה להזמין את ביאתם למצרים ממש ברגע זה של לידתה. שעד שבאו למצרים לא היו שבעים, ובאותו הרגע שנעשו שבעים נפש באו בשערי מצרים, והיה התהוותם למספר 'עם' וביאתם למצרים ברגע אחד, כלומר, שכל עוד שלא היו במספר הראוי לעם היו מחוץ למצרים, ובאותו רגע שנעשו שבעים כבר באו למצרים, ולא היו אפילו רגע אחד נחשבים כ'עם'.

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב, א)

וברש"י - 'ובת מאה ושלושים שנה היתה שנולדה בבואה למצרים בין החומות, ומאתים

ועשר שנה נשתהו שם, וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה. אם כן כשנתעברה ממנו היתה בת מאה ושלושים, וקורא אותה בת לוי'.

והאבן עזרא תמה על כך, 'למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה שהולידה את משה והיא בת מאה ושלושים שנה, ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים'.

ועיין רמב"ן (בראשית מו, טו) שכתב שזה מוכח מהכתובים שהוא פלא גדול, כי היא בת לוי עצמו, מתיחסת אליו, כמו שכתוב (במדבר כו, נט) 'אשר ילדה אותה ללוי במצרים' ועוד כתוב (שמות ו, כ) 'את יוכבד דודתו', הרי שבכל אופן בלדת משה היתה זקנה מאד.

ועל תמיתה האבן עזרא כתב - 'כי הניסים הנעשים על ידי נביא שיתנבא כן מתחילה או מלאך נגלה במלאכות השם יזכירם הכתוב, והנעשים מאליהן, לעזור צדיק או להכרית רשע לא יזכירו בתורה או בנביאים'.

והנראה בזה, שאף שהיה בזה נס גדול ומופלא, אולם מה שנכתב בתורה הוא רק מה שיש לו משמעות בבנין עם ישראל, אולם שאר מאורעות הניסים אף שיתכן שהיו גדולים ונפלאים מהניסים המפורשים, אין התורה מספרת אותם.

ומה שפירשה תורה לידת יצחק שילדה אותו שרה בת תשעים, הוא משום שזה חלק מסיפור בניין עם ישראל, שהיתה שרה עקרה, וכתר ה' ברית עם אברהם על לידתו, וקיום הברית בדרך נס ופלא הוא חלק מצורת בנין עם ישראל. וכמו שביארנו, שבכך כל מציאות עם ישראל הוא יצירה אלוקית, מעשי ידי ה', ככתוב 'עם זו יצרת לי תהלתי יספרו' (ישעיה מג, כא).

ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו. ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול. ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים, ויאמר לרשע למה תכה רעך (ב, יא-יג) בפרשה זו מסופר על תחילת עניינו וראשית

אתהם את החוקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון' (שמות יח, כ).

והנה מתוך שני מעשים אלו, נתגלגלה ביאתו למדין, ורעיית צאן יתרו, שעל ידי זה בא אל המדבר להר חורב, ושם נתמנה על ידי הקב"ה להיות מנהיגן של ישראל. כי שני מעשים אלו המורים על מהותו והתכונות הפועמות בלבו, הם שהכשירוהו לתפקיד הנעלה והרם הזה. בהם הונח היסוד למנהיגותו של משה, כמושיען וכרבן של ישראל.

ויחי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה (ב, כג)

נתקשו המפרשים מה השייכות בזה שמת מלך מצרים לצעקת בני ישראל. ועיין ברש"י שהביא מדרש חז"ל (שמו"ר א, לד) שנצטרע פרעה והיה שוחט תינוקות ישראל. ובאבן עזרא כתב שזו היתה סיבה שהיה משה יכול לשוב למצרים.

ובדרך הפשט יתכן לבאר על פי מה שייסד רש"י להלן בפרשת וארא (ו, א) שדרך המקראות כאשר מפסיק הענין חוזר הכתוב ומספר את הענין הראשון, וכלשונו שם - 'וכך היא השיטה כאדם האומר נחזור על הראשונות'.

וכמו כן יש לפרש כאן, שכונת הכתוב לשוב ולספר על קושי השעבוד במצרים, שהכל התחיל עם 'ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף', וכבר ביאר שם הכתוב בפרוטרוט כל מאורעות השעבוד והעינוי - 'וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם', 'ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך', והשלכת התינוקות ליאור. ואחר כך הפסיק הענין והחל לספר בלידתו של משה 'וילך איש מבית לוי', והאריך הכתוב בכל מעשה התיבה וגדילתו של משה בבית פרעה והליכתו למדין.

ועתה שכבר נתבאר לנו מהותו של משה, מבקש הכתוב לספר כיצד החלה גאולתם של

דרכו של משה רבינו, בשני מאורעות אלו, הריגת המצרי, והתוכחה שהוכיח לאיש המכה את רעהו.

כי בתפקידו של משה רבינו כמנהיג ישראל, מאז בחירתו ואילך, ישנם שני עניינים מרכזיים. ענין אחד, היות משה 'גואלן של ישראל', הוא שהכה את המצרים והנחה את ישראל ביציאה ממצרים, בקע את הים במטהו, 'רעיא מהימנא' - רועה נאמן שדאג לכל צרכיהם, הוריד להם את המן ופרנסם וכלכלם במדבר, התפלל עבורם בחטאי המדבר וכיפר ופיסע עליהם לפני הקב"ה. במקביל לזה היה 'משה רבינו' - 'רבן של ישראל', מקבל ומוסר התורה מאת ה' לישראל, 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב' (דברים לג, ד), 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה וכו'" (אבות פ"א מ"א). והוא שלימד תורה לישראל 'וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל' (דברים ד, מה). 'הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר' (שם א, ה).

ושני התפקידים הללו שנועדו לו, כבר נתבלטו במשה מראשית דרכו, מאז פיעמו בו שני תכונות אלו, אשר בגינם בחר בו ה' לשני התפקידים הללו של הנהגת עם ישראל. מיד כאשר גדל, ניכר היה בו כי לכך נוצר, כפי שנתגלה בשני העובדות המבוארות בפרשה זו.

המעשה הראשון המסופר עליו בתורה, הוא כיצד משה רבינו אינו יכול לראות בסבל אחיו, הוא מוסר את נפשו עבור טובת אחיו והורג את המצרי. מסירותו של משה למען ישראל, היא שהקנתה לו את התפקיד להיות גואלן של ישראל. כאן התחיל שורש עניינו שהוא בא להכות את המצרי, ולהציל את האיש העברי. כבר החלה להתנוצץ בו תכונתו כ'מושיען של ישראל'.

ביום השני כבר ניכר עניינו השני של משה, 'רבן של ישראל' ללמדם תורה ולהוכיחם ולהביאם לדרכי יושר וצדק. דאגת משה כאן לא היתה נתונה דווקא למוכה, אלא בא להוכיח את הרשע המכה, וכפי שהתרים כנגדו 'מי שמך לאיש שר ושופט עלינו'. זהו התפקיד הנוסף שניתן למשה, להיות רבן של ישראל לישר ולכוון את דרכם, לשפוט את העם ולהוכיחם במשפט ובמישור. 'הזהרתה

ישראל מצרתם על ידי משה, ולכן הקדים הכתוב ושב על הראשונות, שהיה זה בימים הרבים ההם אשר מת מלך מצרים, וקם מלך חדש, ואז בני ישראל נאנחו וזעקו מן העבודה, עד שעלתה שוועתם אל האלוקים.

וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל (ג, ב)

וברש"י - 'מתוך הסנה - ולא אילן אחר, משום עמו אנכי בצרה'. ועיין עוד בזה ב'רבינו בחיי' ו'ספורנו' שכתבו שיש בזה רמז לישראל שלא יכלו בצרות הגלות, או למצרים שנמשלו לקוצים ולא יכלו במכות, כי ה' יעמידם ויכבד את לבם למען רבות מופתיו.

ועל פי פשוטו, נראה שעניינו מתבאר להדיא מתוך המשך הפסוק - 'ויאמר משה אסורה נא ואראה המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה'. כלומר, שפלא זה - 'המראה הגדול הזה', היה סיבה להטות את משה להסתכל במראה, כי מתוך כך הבין משה, כי אין האש הזאת אש טבעית, אלא זו אש אלוקית.

וכן אמרו במדרש - 'מכאן אמרו האש של מעלה, מעלה לולבין ושורפת ואינה אוכלת וכו' (שמו"ב, י). ומבואר בזה דמה שהסנה איננו אוכל, הוא מחמת שכך טבעו של אש של מעלה. [כלומר שלא בא מראה זה לרמוז על קשיות האילן, אלא על פלא טבע האש הזו].

וזהו הטעם שנראה כאן ה' דווקא בסנה, משום שהסנה טבעו שהוא ממהר לבעור, ובאילן אחר היה יכול לתלות שמא אינו נשרף משום שעדיין לא נאחז בו האש היטב, אולם הסנה שבטבעו ממהר לבעור ולהישרף מיד, אזי כאשר ראה שבכל זאת אין הסנה אוכל, היה זה אות עבורו כי אין זו אש טבעית אלא רוחנית, אש עליונה של נס ופלא, ובה נתוודע לו כי אין זה אלא מחזה אש אלוקית והתגלות מלאך ה' אליו, וסר לראות את הדבר.

וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל. ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה (ג, ב-א)

מצינו כמה פעמים בתורה ובנביאים כי הקב"ה מתגלה ושכינתו מופיעה באש, אולם כאן נתייחד המראה בזה שהסנה לא היה נאכל. וכבר ביארנו לעיל שעל פי פשוטו דבר זה בא לבטא כי אין זה אש טבעית אלא אש של מעלה.

אמנם יש להבחין כי הנה במעמד הר סיני, שוב נגלה כבוד ה' באש, כדכתיב - 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש' (יט, יח). אולם לעומת הסנה שהיתה אש שאינה אוכלת, שם מפורש - 'ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל' (כד, ז). יש כאן הדגשה שהיתה זו אש אוכלת, דהיינו שהיא אש של פחד שיש בה מורא וחרדת השכינה. וזה גם ענין העשן שהיה בהר סיני, כי אש אוכלת יש בה עשן.

ונראה הביאור בזה, כי אכן היה הבדל בין סוג ההתגלות של הקב"ה בתוך הסנה ובין סוג ההתגלות של הקב"ה במתן תורה. בסנה היתה ההתגלות למשה רבינו כדי לגאול את ישראל, כלומר אז בא הקב"ה למלוך על ישראל במטרה כדי לגאלינו, וזו בחינת אש שאינה אוכלת, בחינת רחמים וחסדים.

אך במתן תורה הופעת ה' למלוך על ישראל היתה במטרה להטיל עלינו את חובת עבודתו יתברך שנקיים גזרותיו, ואמרו 'תורה מפני הגבורה ניתנה' (שבת פח:). דרך נתינת התורה הוא בגבורה ובמורא, באימה וביראה ברת וביזעה (מו"ק טו.). כאשר חלה עלינו חובת המצוות והעבודה כלפי ה', אזי השכינה מופיעה בדרך של אימה ומורא 'כי ה' א-ל קנא אש אוכלה'.

נמצא שבעת שהוא בא לגאלינו האש אינה אוכלת בחינת 'חסד', אמנם כאשר אנו נתבעים לתורה האש היא אוכלת, בחינת 'גבורה'.

ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים

שמתמסר כל כולו ונותן את חייו ודמו לעבודתו של הקב"ה.

ולכן זה כל סגנון הפרשה כאן, שהקב"ה בא לגאלם מצד - 'ראיתי את עני עמי אשר במצרים, ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו, כי ידעתי את מכאובי'. ותכלית המטרה אינה אלא להצילם מן הסבל והעבודה ולהוציאם מבית העבדים - 'וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא'. ובמקביל, גם מה שמצויין כאן לגבי ארץ ישראל הוא מעלת פירותיה וטובתה הגשמית.

ולכן לא הוזכר כאן בדברי הקב"ה ה'ברית' עם אברהם ויצחק ויעקב, והיינו ששמיעת נאקתם וראיית עניים, נובעת מצד 'ברית בין הבתרים', אולם בפרשה זו עדיין אין בשורת הגאולה באה מצד ה'ברית' שמחייבת את שני הצדדים.

אמנם להלן בריש פרשת וארא כבר מציין הקב"ה שמטרת הגאולה היא - 'ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים, וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (י, ט). כלומר שתירש עבדות מצד בני ישראל והתחייבות להיות לעם לה'. ושם התחדשה בחינה נוספת בגאולת מצרים, שהקב"ה בא לגאלם מצד בחינת 'ברית מילה', וכמו שכתוב שם - 'וגם הקמותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה' (ד, ט).

וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی (ח, ג)

מיד עם ראשית חזיון הגאולה אשר נתגלה כאן ה' אל משה בסנה, נאמר לו הייעוד של הכניסה לארץ ישראל - 'ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی'. וכן להלן בריש פרשת וארא כאשר שב הקב"ה ודיבר עם משה אודות היציאה ממצרים ועל בשורת הגאולה, סיום הדבר הוא - 'והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה

ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו. וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی (ט, ג, ט).

בדיבורו של ה' עם משה בנבואת הסנה, לא נזכר שמטרת יציאת בני ישראל ממצרים היא למען הייעוד והתפקיד של עם ישראל. ואמנם לפרעה נצטוו לומר 'שלח את עמי ויחוגו לי במדבר' (ה, א), 'שלח את עמי ויעבדוני' (טו, י). ולפי מה שאמרו לו, כל היציאה היא במטרה לעבוד את ה'. אך בדיבור ה' למשה ולישראל לכל אורך הדברים בנבואת הסנה, מצויינת התעוררות ה' לגאלם רק מצד עצם הסבל והצער של בני ישראל, שלרגל צעקתם הקב"ה מתעורר לשמוע את נאקתם ורואה ויודע את עניים וצערם, ובא להצילם ממצוקתם ועלבונם. ואף מה שנאמר 'תעבדון את האלוקים על ההר הזה' (יב, ג), הוא בדרך גילוי מילתא שכן יהיה, ולא שכל היציאה היא למטרה זו להיות לעם עובדי ה'.

עוד יש להבחין שכאן לא הזכיר הקב"ה למשה את בריתו עם אברהם יצחק ויעקב, למרות שלעיל כאשר הכתוב מציין את התעוררות הרצון העליון נזכר דבר זה - 'וישמע אלוקים את נאקתם ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב' (ב, כד).

ונראה, שבגילוי ראשון זה כאשר נתגלה ה' למשה בסנה, היה אופי הגילוי והרצון מאת ה' לגאול את ישראל מצד הבטחת 'ברית בין הבתרים'. והנה בברית בין הבתרים לא נאמרה כל תביעה ותנאי שאברהם זרעו מתחייבים לעבוד את ה', אלא הקב"ה מבטיחו ללא שום תנאי את ארץ ישראל, ומודיעו שלפני כן יהיו גרים ועבדים בארץ לא להם, ואחר כך יצאו ברכוש גדול וישובו לארץ כנען.

זאת לעומת ברית המילה שכבר מצינו שנדרשה מאברהם התחייבות לתת אף הוא את חלקו בברית, כמו שנאמר - 'התהלך לפני והיה תמים' (בראשית יז, א). ועל זה מורה מעשה המילה,

לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה' (ו, ח). וכן בשירת הים מתואר יעודה של הגאולה - 'נהלת בעוז אל נוה קדשך', 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך' (טו, יג-יז).

הנה כי כן היציאה ממצרים והביאה לארץ הם שני הצדדים של אותה גאולה, יציאת מצרים היא התחלת הגאולה, והכניסה לארץ היא השלמתה.

נחלת הארץ כרוכה עם גאולת מצרים, כשני דברים המשלימים זה את זה, וכלשון התורה בפרשת בהר - 'אני ה' אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים - לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלוקים' (ויקרא כה, לח). כי שני החלקים הללו, היציאה מעבודת לחירות ונחלת הארץ, הינם שני התנאים היסודיים על מנת להיחשב עם עצמאי וכן חורין. ואם אין כניסה לארץ, הרי אין תועלת ותכלית ביציאתם ממצרים.

וכך הוא במזמור שבהלל 'בצאת ישראל ממצרים', שם משורר על ניסי יציאת מצרים, וכולל בנשימה אחת 'הים ראה וינוס - הירדן יסוב לאחור'. למרות שהמרחק בין שני המאורעות היה ארבעים שנה, והטעם משום שהם שני חלקים של אותה גאולה. [ויש לציין שגם ביציאת מצרים וגם בעת הכניסה לארץ, היה הנס באותה סוג התרחשות שעברו במים בחרבה, וכן שניהם היו בחודש ניסן].

וכן בברכת נודה לך שבברכת המזון, כאשר באים לברך על הארץ, מזכירים גם את יציאת מצרים שהיא התחלת הנס של ההליכה לעבר הארץ.

וכמו כן בעת הבאת ביכורים שהוא ההודאה לה' על ביאתנו לארץ [והארכנו בזה במקו"א עיין בן מלך חג השבועות - שער ג מאמר ג]. יש מצות 'הגדה' לספר ביציאת מצרים, והיינו פרשת מקרא ביכורים. כי הכניסה לארץ אינה אלא ההשלמה וחלקו השני וההכרחי של המהלך אשר החל ביציאת מצרים, ובעת ההודאה עלינו לציין את חסדי המקום עלינו מראשיתו של המאורע.

ולכך ציוותה תורה על חובת הסיפור לדורות, בשני פרקים מרכזיים אלו המציינים את יסוד

קיומנו כעם, מדי שנה בשנה; בחג הפסח - המציין את תחילת התהוות העם ביציאתו ממצרים, ובקיום מצות הביכורים - המציינת את השלמת כינון העם, בישיבתו בארץ ישראל. ותכלית הסיפור בשני הפרקים אחת היא, כדי ללמד ולהנחיל לדורות הבאים על מה יוצקו יסודות קיומנו, כיצד נתהווה העם מראשיתו ומה הביאו עד הלום, ועל ידי הסיפור יקבע בלב ישראל לנצח כי ה' אלוקינו הוא אשר הוציאנו ממצרים, והוא אשר הנחילנו את הארץ, ופעל ועשה לנו כל הטובות הללו.

ובזה יבואר היטב, מה ראה בעל ההגדה להתקין את סדר סיפור יציאת מצרים בליל פסח דווקא על ידי פרשת 'ארמי אובד אבי וגו' הנאמרת בעת הבאת ביכורים, אף על פי שפרשיות רבות מצינו בתורה ובנביאים העוסקות ביציאת מצרים ובהשתלשלות המאורעות והאותות והמופתים. שכן שתי חובות הסיפור ענין אחד להן וכמצוה אחת נחשבות, ומאותו הטעם והענין שנצטוונו לספר על כך בהבאת הביכורים המציינת את ישיבת ארץ ישראל, נצטוונו גם לספר על כך בלילה המציין את גאולת מצרים.

ולכן סדר הסיפור שקבעה תורה בפרשה זו, הוא הסדר המובחר לסיפור יציאת מצרים, הן כשהיא מתקיימת בהבאת הביכורים והן כשהיא מתקיימת בליל הפסח. אלא שבפסח מספרים רק עד היציאה, 'ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה וגו'. ואילו בהבאת ביכורים ממשיכים את הסיפור עד סופו 'ויביאנו אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש'.

ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אתם. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים (ג, ט-י)

הפסוק 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי' נראה כמיותר לגמרי. שהרי כבר אמר לפני כן 'ראה ראיתי את עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו' (פסוק ז). ומה נתוסף

דין ומשפט על העוולה, ועולה לפני ה' תביעה שתבוא נקמה על הרשעות.

ועל כך אמר לו הקב"ה למשה שמצד שני הצעקות שבאו לפניו, ינתנו לו שני התפקידים, הן להציל את ישראל, והן לנקום במצרים על רשתתם. וכהמשך לדברים אלו נאמר לו - 'ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, והוצא את עמי בני ישראל ממצרים'. כלומר שישלח אל פרעה להכותו ולעשות בו ניסים ונקמה, וגם יוציא את ישראל.

וכן מוכח מהפסוקים שאחריהם שהיו כאן שני תפקידים למשה, וכמו שכתב רש"י שעל זה השיב משה 'מי אנכי כי אלך אל פרעה', 'וכי אוציא את בני ישראל ממצרים'. וכן השיב לו ה' בפסוק שאחריו 'כי אהיה עמך וגו' שני תשובות 'על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון' (רש"י פסוק יב). והנה אף שהצלת ישראל היא יותר נחוצה וקודמת בחשיבותה, הקדים ואמר לו 'לכה ואשלחך אל פרעה' כי זה סדר הדברים שתחילה ילך אל פרעה לדרוש ממנו להוציאם ולהתרות בו, ועל ידי זה יתקיימו שני הדברים כאחד, שגם תבוא נקמה בפרעה, ובני ישראל ינצלו מתחת יד מצרים.

בפסוק זה. ועוד שהרי כבר הפסיק בתיאור זעקת בני ישראל, והחל לגלות בפני משה את עצת ההצלה 'וארד להצילו מיד מצרים', ומה חוזר עתה שוב אל הראשונות.

ונראה ששני הפסוקים הראשונים עניינם העוני והסבל של בני ישראל, שרוב סבלם ועניינם בא לפני ה' וממהר להצילם מצרותיהם. ופתרון עוני זה הוא על ידי שיעלה אותם משם לארץ אחרת טובה ורחבה.

אולם מלבד זאת עוד עלתה לפני ה' טענת התביעה על רשעת המצרים, וכעין הכתוב שנאמר בסדום ועמורה - 'זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה' (בראשית יח, כ-כא). כלומר שהפשעים החמורים כנגד הבריות גם כן נקראים צעקה, שמלבד השוועה להצלה, עולה לפניו תביעת נקמה ועונש לרשעים. והנה הצעקה הראשונה שנאמרה בפסוק 'ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו' הוא צעקת הסבל והעוני. אולם כאן בפסוק 'והנה צעקת בני ישראל באה אלי, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם', היא צעקה של תביעת

היכל השבת

השמים מספרים כבוד א-ל

בריותיו, המנהג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים. אבל בשבת - יומו של הקב"ה, אשר בו נתעלה וישב על כסא כבודו, אז אנו מהללים ומשוררים לפניו יתברך על גודל כבודו ויקר תפארת מלכותו.

בימות החול - תודה, בשבת - שיר

והנה השבח על חסדו אשר עושה איתנו יש בו גם נימה של תודה. ואילו השבח על גדלו וכבוד מלכותו, מתבטא יותר בצורה של שיר שמשוררים לכבודו. נמצא כי בכל יום הזמרה לפניו היא בגוון של הודאה לשמו, ואילו בשבת, הוא גוון של שירה לפניו - מזמור שיר ליום השבת.

שיר של יום השבת

השירים והתשבחות אשר אנו מהללים לשמו יתברך על הנהגתו בבריאה, מתחלקים לשני סוגים. האחד הוא השבח וההודאה לה' על רב טובו וחסדו עם בריותיו, כי מלאה הארץ חסדו. ונוסף לזה הוא השיר והשבח על עצם גדלו וכבוד מלכותו הנגלה בעולם. כי אכן בכללות הנהגת ה' את הבריאה מתבטאים שני עניינים הללו, רוב חסדו, וכבוד גדלו.

בימות החול כשאנו באים לזמר ולהלל לשמו בפסוקי דזמרה, וכן בשאר חלקי התפילה, אנו מביעים בעיקר שבח על רוב חסדו וטובו עם

בימות החול אנו פותחים אחרי 'ברוך שאמר',
ב'מזמור לתודה', ואילו בשבת פותחים את פסוקי
דזמרה ב'מזמור שיר ליום השבת'.

וכן קודם 'ברוך שאמר' [בנוסח ספרד] אחר
'מזמור שיר חנוכת הבית'. בימות החול אנו
אומרים 'למנצח בנגינות אלוקים יחנו ויברכנו',
אשר הוא שבח לה' על חסדו והנהגתו את בראיו.
ובשבת פותחים - 'למנצח מזמור לדוד. השמים
מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע'.

כי כאמור בשבת אנו מתעוררים לשבחו
ולהלל לשם כבוד מלכותו, מצד גילוי כבודו שאנו
מבחינים על ידי הבריאה. משום שבשבת אין
מבטנו מופנה כלפי עצמנו וצרכינו, יום השבת
כולו יום ה' הוא, ואופי המבט ביום זה הוא לראות
בכל דבר את כבוד ה', ואף הטובות והנפלאות של
הבריאה משמשים עבורינו ככלי לראיית כבודו
יתברך.

וגם הבריאה עצמה מסוגלת ביום השבת
למבט זה ורגש זה, שנראה בה יותר כבוד ה'
וגדולתו. ועיין בזוהר שכתב על מזמור זה 'השמים
מספרים כבוד א-ל' שהוא נאמר על יום השבת,
שבו מזדהר ומתנוצץ כבוד א-ל מתוך מציאות
השמים - 'כד נהיר יממא ביומא דשבתא, סליקו
דחווה סליק בכלהו עלמין, בנייחא בחווה,
כדין 'השמים מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו
מגיד הרקיע'. מאן שמים, אלין שמים דשמא
עילאה אתחזי בהו, דשמא קדישא אתרשים בהו.
מספרים, מאי מספרים, אי תימא כמאן דמשתעי
סיפור דברים, לאו הכי, אלא דנהרין ונציצין
בנציצו דנהורא עילאה' (ח"ב קלו).

טוב להודות לה'

ההבדל בין הזמירות הנאמרים בשבת לבין
הזמירות בימות החול יש בו עומק נוסף, והיינו
כי בימות החול נובעת אמירתם מתוך תחושת
חוב ומילוי תפקיד. שמתוך ראיית גודל טובו
ונפלאותיו של הקב"ה בבריאה, מתעורר חוב
לשבחו ולזמר לפניו. אולם בשבת קודש, השירה
נובעת מתוך רגשי הלב, מאחר שהנפש צמאה
וכמהה להקב"ה מעלה היא שבחים וזמירות

לפניו, הנשמה עורגת אל ה' ומשתפכת בשירה
ורננה.

בימות החול מתחילים פסוקי דזמרה ב'מזמור
לתודה' אשר תוכנו הוא תודה על כך שה' הוא
אלוקינו, ומשום כך אנו מחוייבים לעבדו.
והמזמור מצווה עלינו - 'עבדו את ה' בשמחה'
'בואו שעריו בתודה'. העבודה היא מחמת החובה,
'כי הוא עשנו ולו אנחנו'. אולם בשבת אין עוסקים
בעבודה מחמת חוב וצווי, אלא 'טוב להודות לה'
ולומר לשמך עליון, עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון
בכנור', הנפש משתוקקת מעצמה להודות לה',
כיון שהוא 'טוב' להודות, 'כי שמחתני ה' בפעלך
במעשי ידיך ארנן', מעצמו חפץ האדם לזמר
ולרנן לה'.

ועיין בספר 'סידורו של שבת' (שורש ה ענף ה
עלה ה) שכתב על אמירת השבחים ופסוקי דזמרה
- 'ולא הוא כדיבורו של חול, שהוא בהיפוך, שאף
ההודאה וענין השירה שלהם הוא בחינת עבודת
המלך, כי חובת כל היצורים כאמור למעלה, וגם
לקבל מהם מנות המלך. ונהפוך הוא ביום שבת,
שבחינת השבח שבפיהם הוא עבור רב שמחתם
ותענוגם במה שזכו להקביל פני אביהם שבשמים
וכו'.

הלל הגדול

בסדר התפילה שתיקנו הקדמונים תיקנו
להוסיף בפסוקי דזמרה בשבת את ה"הלל הגדול"
והוא מזמור 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו
הודו לאלוקי האלוקים כי לעולם חסדו וגו'
(תהילים קלו).

תוכן מזמור זה, הוא הלל והודאה על טובו
וחסדו של הקב"ה עם הבריאה בכלל ועם כנסת
ישראל בפרט. מתחיל מבריאת העולם לעושה
השמים בתבונה, לרוקע הארץ, אורים גדולים,
ואחר כך מהלל על הנהגת ה' המיוחדת לישראל,
למכה מצרים בכוריהם ויוצא ישראל מתוכם,
לגזור ים סוף לגזרים, למוליק עמו במדבר.

ושיאו של המזמור - 'נותן לחם לכל בשר כי
לעולם חסדו'. וכמו שאמרו בגמרא - 'ולמה נקרא
שמו הלל הגדול, אמר רבי יוחנן מפני שהקדוש

ברוך הוא יושב ברומו של עולם, ומחלק מזונות לכל בריה' (פסחים ק"ח).

הלל הגדול על הנהגת ה' המיוחדת לישראל

והנה מעיקר הדין מצינו אמירת הלל הגדול בליל פסח, כדאיאתא בגמרא - 'תנו רבנן רביעי גומר עליו את ההלל, ואומר הלל הגדול דברי רבי טרפון. ויש אומרים ה' רועי לא אחסר' (שם).

וכן מצינו חובת אמירתו כאשר גזרו תענית ציבור על הגשמים וירדו להם גשמים לפני חצות. כמובא במשנה תענית - 'מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות, אמר להם רבי טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב. ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב, ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול' (תענית י"ט). וכן פסק ברמב"ם (הלכות תעניות פ"א ה"ט"ז).

והביאור בזה, כי הלל הגדול הוא שבח על הנהגת ה' בחסדיו הגדולים. וחובת אמירתו היינו כשזה נראה לעין בעליל, וכגון במאורע של תענית ציבור על הגשמים, שקיבל ה' תפילותיהם של ישראל ונענה להם וירדו גשמים. וראו אז בעין את הנהגה המיוחדת, של 'נותן לחם לכל

בשר כי לעולם חסדו', אזי מתחייב לקרוא את ה'הלל הגדול'.

ולדעת רבי טרפון - צריך לאמרו בליל הסדר. משום שנזכר בו ניסי יציאת מצרים למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו, ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו.

ובשבת וי"ט הוסיפו ממנהגא לומר הלל זה. ונראה שהיינו משום שיום השבת הוא יום שבח לה' לרגל השלמת מעשה ה' בבריאה, על כן תיקנו לאומרו מצד השבחים על הבריאה הכלולים בהלל הגדול - 'לעושה השמים בתבונה, לרוקע הארץ על המים, לעושה אורים גדולים. וגו'.

והנה הלל הגדול יש בו שלשה חלקי שבחים, א. על הבריאה. ב. על ניסי יציאת מצרים. ג. על נפלאות ההנהגה התמידית ונתינת המזון.

ונמצא שאמירתו בזמנים השונים באה בכל פעם מצד חלק אחר. שבתעניות שירדו להם גשמים אומרים אותו מצד 'נותן לחם לכל בשר'. ובפסח אומרים אותו גם מצד 'למכה מצרים בבכוריהם, לגזור ים סוף לגזרים וגו'. ובשבת אומרים אותו מצד 'לעושה השמים בתבונה, לרוקע הארץ על המים'.

הכמה ומוסר

ההכנה למצוה

לפעם, כגון קביעת מזוזה, עשיית מעקה, שילוח הקן.

והנה מלבד שיש בכך משום כבוד המצוה וייקור ערכה שאינו מקיימה כדרך אגב וכממהרה להיפטר ממנה, חייב האדם בזה משום קיום המצוה כתיקונה ושלמותה בצורתה הנכונה.

וכמו שכתב ב'מסילת ישרים' (פרק ז') - 'ומן המעשים המדריכים את האדם לבוא לידי מידה זו - טהרת המחשבה - הוא ההזמנה לדברי העבודה והמצוות, והיינו, שלא יכנס בקיום המצוה בפתע פתאום שאין דעתו עדיין מיושבת עליו ויכולה

התבוננות לקראת קיום מצוה

קיום המצוות אף שיוצאים בהם ידי חובה כשנעשים כהלכתם, אולם קיומם בשלימות הוא כאשר נעשים מתוך יישוב הדעת במתינות ובהתבוננות, כי גדולה עד מאד מעלת 'ההכנה למצוה'. וכל איש אשר רוח בו ובא לקיים את המצוות באופן הראוי, צריך לתת לבו ודעתו בשלב ההכנה למצוה, הן במצוות התדיריות כגון תפילה וקריאת שמע, ברהמ"ז, ציצית ותפילין, לימוד התורה צדקה וחסד. וכדומה. והן במצוות הזמנים והמועדים, מצה וסוכה שופר ולולב נר חנוכה ומגילה וכו'. וכן במצוות המזדמנות מפעם

ומועדים, שעל האדם להכניס עצמו לאווירה המיוחדת של הימים הללו, השראתם ורעיונם, שכאשר יבואו ימי המועד יהיה כולו אפוף ברגשות החג ומצוותיו.

וכגון לקראת עריכת סדר ליל פסח יעסוק בהכנה רבתי לעורר נפשו בחדוות גאולת מצרים שיראה עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וברוב שמחה יבוא לחגוג ולהלל את ה' ולאכול את סעודת הגאולה. וכעין זה לקראת כל מועד ומועד.

ההכנה לתפילה

והנה בתפילה כשבא לעמוד לפני ה' ולשפוך שיח לפניו, יש חובה מיוחדת להתכונן לכך כראוי, שמעמד זה והעבודה הרוממה מחייבים יישוב דעת מיוחד ותוספת הכנה, ועל זה דרשו (שבת ב.) את הפסוק 'הכון לקראת אלוקיך ישראל'.

והיינו מה דאיתא במשנה - 'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את לבם למקום' (ברכות ל.). וכדכתיב - 'אם אתה הכינות לבך ופרשת אליו כפיך' (איוב יא.).

ולכן כשמתכונן האדם לתפילה עליו לעסוק בהתבוננות עמוקה בגדלות השי"ת, ויתעורר להביא בנפשו יראת הרוממות ויבעיר בלבו רשפי אש אהבתו יתברך. ובכך תהא תפילתו מתוך רגש עמידה נכונה לפניו.

וכמו כן טרם בואו להתפלל צריך לעסוק בהכנה פרטית לכל חלק וחלק ממנה, שהרי התפילה היא מערכה גדולה הכוללת כמה עניינים שונים, אשר לכל אחד מהם נצרך סוג רגש והתעוררות בפני עצמו. שלקראת אמירת השבחים בפסוקי דזמרה צריך לעורר בלבו התפעלות והתרגשות מגדולת מלכות ה' אשר הוא בורא ומנהיג את העולם ברוב חסדו וטובו ובתועפות גדלו.

וכאשר מכין עצמו לתפילת העמידה הרי כל ברכה וברכה יש לה תוכן מסויים פרטי עם סוג הרגש השייך לה. וצריך להתכונן לכל ברכה בשני חלקי ההכנה האמורים הן 'דיעת עניינה' והן 'התעוררות רגשותיה'. לדוגמה כאשר מתכונן

להתבונן במה שהוא עושה, אלא יזמין עצמו לדבר ויכין לבו במתון עד שיכנס בהתבוננות ואז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות, שהרי בהכנסו בעיון הזה, קל הוא שישליך מעליו הפניות החיצוניות ויקבע בלבו הכוונה האמיתית הרצויה'.

דרכי ההכנה למצוה

והנה ההכנה למצוה יש לה שלשה חלקים.

(א) היסוד הראשון בהכנה למצוה הוא לימוד וידיעת הלכותיה, לדעת לקיימה באופן המושלם על כל פרטיה ודקדוקיה, ולא יפסידנה או תהיה פגומה ח"ו בשל אי ידיעת פרט מסויים. וכדאמרו 'ולא עם הארץ חסיד ואין בור ירא חטא'.

(ב) ואחר שכבר יודעים לאדם היטב כל פרטי הקיום המעשי, בא שלב ההכנה של ידיעת כוונת המצוה, שבכדי לקיים אותה באופן נכון עליו להשכיל לדעת מה תוכנה ועניינה של המצוה, האם היא באה לבטא הכנעה או שמחה או זכר לנס. וכל מצוה ומצוה יש לה את כוונתה ורעיונה. ובכדי לבוא לידי קיום נכון מוטל על האדם להתבונן לדעת מה משמעותה של המצוה ומהו טעמה.

(ג) והנה בכדי שיהיה קיום המצוה בצורה מתוקנת ומושלמת, אין די בכך שידוע בשכלו את עניינה ומהרהר עליה ומעבירה במחשבתו בעת קיומה. כי כוונה כזאת אין לה חיבור וקשר לעשייה, אלא המצב הנצרך לשלימות המצוה הוא לעורר בלבו את רגשותיה של מצוה זו. וכגון כשבא לכרוע במודים יעורר בלבו רגשות הודאה והכנעה, אשר על ידי הכריעה מבטא אותם בפועל. וכמו"כ לפני כל אמירת הלל תהיה ההכנה לעורר בנפשו רגשי אושר והתפעלות על הניסים שה' מחולל לעם ישראל ומנהיג אותם בהנהגת פלא, רב ריבם ומגביר עליהם חסדו ומרומם קרבם, ומתוך רגשות אלו יקרא את ההלל.

וההתכוננות למצוה בחלק זה הוא לעסוק בנפשו בשיעור הזמן הנצרך להחדיר בה רגשות מצוה זו.

ובמיוחד כשמתכוננים לחגוג ולעשות שבתות

החרפה לאדם כשעושה מעשים ביבשות בלי טעם ובלי ריח.

והנה במידת הרגש ישנם הרבה דרגות, וככל שירבה להתבונן יזכה לרגש עסיסי ופנימי יותר, אולם הדרגה הגבוהה ביותר היא, שרגשות המצוות יהיו כל כך תוססים בקרבו ופועמים בנפשו עד שיפעלו בלבו מאליהם בבחינת 'והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש' (ויקרא רבה לה, א). ועבודת האדם היא לעלות במדריגות הדעת וטהרת הלב ולזכך את טבעו באופן שיהיו כל רגשות הקודש חלק מעצם אישיותו. ותהיה כל מציאותו מלאה וגדושה בתסיסה מתמדת של כל רגשות הקודש הראויים, אהבת ויראת ה', אהבת חסד ומשפט, עדינות והגינות, צניעות וענווה, שמחה בה' והשתוקקות להשגתו, וכו'. עד שכל מצוות התורה יהיו תואמים את רוחו ועצמיותו, וב'גוף' מעשה המצוה תהא נתונה 'נשמת' הרגש והיו לחטיבה אחת. וכאשר מגיע האדם לדרגה זו הרי היא העמידה הנשגבה בשלימות צורת הופעתו לפני ה', ואז ישתעשע במצוות ויתענג על ה'.

לברכת 'ירושלים', תחילה יש לו לדעת באופן של ידיעה מה משמעות הבקשה, ומדוע אנו זקוקים לה. וכאשר יהיה הדבר נהיר וברור לו, יפעיל בנפשו את הרגש לכך, על ידי התבוננות עד כמה דואב הלב שעייר האלוקים מושפלת ובזויה ושכינתא בגלותא, ועד כמה כואב לנו על שאין הקב"ה מולך ממנה עלינו כמלך היושב בתוך עמו. וכן לפני ברכת 'ראה נא בעינינו' יתבונן כמה זקוקים עם ישראל לגאולה עד שירצה בזה מאד, ומתוך כך יאמר ברכת בקשת הגאולה. ולפני ברכת 'רפאנו' ריגיש בעצמו כאבם של החולים שמייחלים לרפואה וארוכה, ומתוך רגשות רחמים וחמלה יאמר רפאנו. וכמו כן לפני כל ברכה וברכה, עליו להתבונן ולהליביש את עצמו ברגש המביא לאמירתה, כי אין התפילה ראויה ומתוקנת, כי אם כאשר בעת אמירתה לבו ורגשותיו מזדהים ומחוברים עם תוכנה.

להרגיל את עצמו שעשיותיו יהיו בהתבוננות ורגש

ולשם כך נדרשת הכנה רבתי תמידית, כי אין הרגש מתעורר מאליו בכל עת, אלא נזקק להתבוננות ועיבוד הלב. ואם יעבור האדם מעשיה לעשיה בלי שיקדיש זמן וישקיע מאמץ להתבוננות והתעוררות הרגש הרי כל מעשיו יהיו יבשים חסרי נפש ולב. וזאת היא ההכנה העיקרית הנצרכת למצוה, להביא את עצמו לרגשות המצוה ואז לא תהיה עשייתו מנותקת ממנו כמעשה גרידא, אלא כל מעשה יהא לבבי ונפשי, שזוהי צורת הקיום הנכונה.

ועל האדם לחנך את עצמו בדבר חשוב זה, עד שיגיע למצב שלא יוכל לסבול עשיה שאינה צמודה עם רגש אמיתי, ויתבונן כמה חסר טעם הוא עשיה בלי משמעות ובלי לב, ומה גודל

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מס על תרומות למכון בגובה של עד 35% מערך התרומה לפי סעיף 46

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכי מכוננו שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרב **מנחם מנדל אייזנבאך** שליט"א לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרב **ראובן ברי"ר אייזנבאך** שליט"א לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרב **יעקב גוטפרב** שליט"א לרגל הולדת הבת

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו הרב **אברהם חזן** שליט"א לרגל הולדת הבן

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים, נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com